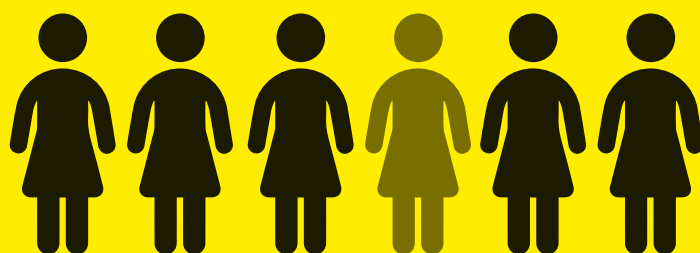

ID Istanburský
Dohovor

... **LEBO NA**
ŽIVOTE ŽIEN
ZÁLEŽÍ

Otázky o Istanbulskom dohovore

1. Čo je to Istanbulský dohovor?	3
2. Prečo potrebujeme Istanbulský dohovor?	4
3. Ako sa Slovenská republika podieľala na vypracovaní Istanbulského dohovoru?	5
4. V čom je Istanbulský dohovor výnimočný?	5
5. Prečo aj my na Slovensku potrebujeme Istanbulský dohovor?	6
6. Ktoré štáty už podpísali a ratifikovali Istanbulský dohovor?	7
7. Čo má Istanbulský dohovor spoločné s rodovou rovnosťou?	7
8. Ako pomáha kategória rodu pri odstraňovaní násillia?	8
9. Čo prináša Istanbulský dohovor ženám, ktoré zažívajú násillie?	9
10. Je Istanbulský dohovor v súlade s právom rodičov zabezpečovať výchovu detí?	10
11. Prečo niektorí bojujú proti dokumentu, ktorý má pomôcť ženám a dievčatám zažívajúcim násillie?	10
12. Ako sa bude vyhodnocovať, či Slovensko naplňa Istanbulský dohovor?	11

1. Čo je to Istanbulský dohovor?

Istanbulský dohovor je dokument, ktorý sa usiluje zabezpečiť, aby ženy a dievčatá nemuseli žiť v strachu z násilia. Je to zaužívaný názov pre *Dohovor Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácejmu násiliu a boji proti nemu*.

Táto medzinárodná ľudskoprávna zmluva bola otvorená na podpis v roku 2011 v Istanbule (odtiaľ jej názov) a v ten istý deň ju podpísalo viacero štátov vrátane Slovenska. Do platnosti vstúpila 1. augusta 2014.

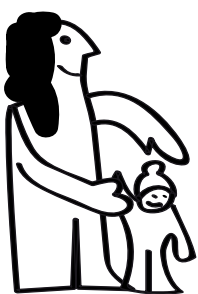
Istanbulský dohovor chce dosiahnuť, aby štáty zosúlادili svoje právne normy a politiky, a zabezpečili tak rovnakú úroveň ochrany žien, dievčat a ďalších skupín ohrozených násilím v celej Európe. Od štátov vyžaduje, aby dôsledne sankcionovali rôzne formy násilia: fyzické, psychické a sexuálne násilie (vrátane znásilnenia), nebezpečné prenasledovanie, sexuálne obťažovanie, manželstvá z donútenia, mrzačenie ženských pohlavných orgánov, nútené prerušenie tehotenstva a násilnú sterilizáciu. Dohovor sa zameriava najmä na odstránenie násilia páchaného na ženách. Zároveň však štáty nabáda, aby rozšírili ochranu na všetky obe domáceho násilia.

Istanbulský dohovor je postavený na štyroch pilieroch: prevencia, ochrana, stíhanie, jednotný prístup (v angličtine sa hovorí o takzvaných 4 P: prevention, protection, prosecution, integrated policies). V rámci každého piliera prináša návrhy konkrétnych opatrení, ktoré majú pomôcť násiliu predchádzať a odstraňovať ho.

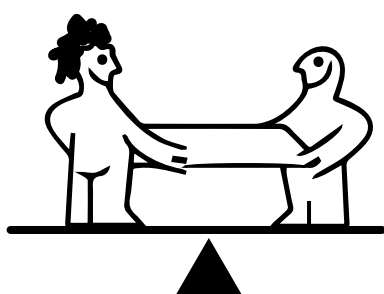
Navrhuje napríklad:

- vytvorenie dostatočného množstva kvalitných poradenských služieb, liniek pomoci, bezpečných ženských domov
- vzdelávanie ľudí, ktorí pracujú v pomáhajúcich profesiách
- efektívne stíhanie násilia
- motivovanie médií a mužov k zaangažovanosti na prevencii násilia
- začlenenie materiálov o otázkach rovnosti do učebných osnov
- zavedenie programov pre zneužívateľov
- realizovanie výskumov
- zlepšenie podpory mimovládnych organizácií pracujúcich v oblasti násilia
- vyčlenenie financií na boj s násilím
- koordinovanie všetkých opatrení a aktérov

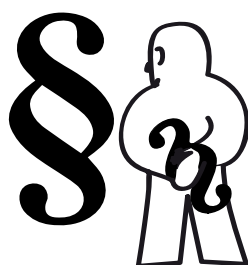
Organizácia Spojených národov (OSN) nazýva Istanbulský dohovor „zlatým štandardom“, pretože ide o najucelenejšiu stratégiu na „vytvorenie Európy bez násilia na ženách a domáceho násilia“ (Preambula).

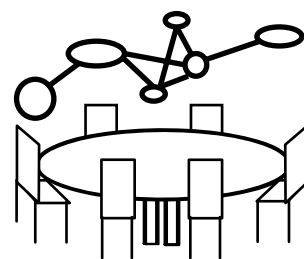
Ochrana
žien

Prevencia
násilia

Stíhanie
páchateľov

Jednotný
prístup

2. Prečo potrebujeme Istanbulský dohovor?

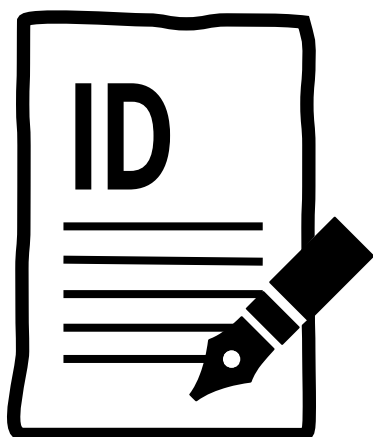
Násilie páchané na ženách je jednou z najväznejších foriem porušovania ľudských práv. Keďže jedným z hlavných cieľov Rady Európy je ochrana ľudských práv a posilňovanie pluralitnej demokracie, rodovo podmienené násilie podkopáva základné hodnoty, na ktorých je táto organizácia založená.¹

Rada Európy sa násilím páchaným na ženách zaoberá dlhodobo a už v minulosti prijala množstvo odporúčaní a akčných plánov na jeho odstránenie. Tie však neboli právne záväzné² a nepriniesli očakávané zlepšenie situácie. Z rôznych dát, ktoré dokumentovali epidemický rozsah násilia páchaného na ženách, vyplýva, že mnohé krajiny nedokážu ochrániť ženy a dievčatá pred násilím. Rada Európy sa preto rozhodla svoje úsilie zintenzívniť a vypracovať nový dohovor, ktorý by bol záväzný pre všetky zmluvné štáty, navrhoval by účinnejšiu stratégiu na ukončenie násilia a zjednocoval by prístupy európskych krajín pri tvorbe legislatívnych noriem a politík. Práve preto vznikol Istanbulský dohovor.

Presvedčenie Rady Európy, že násilie páchané na ženách je natoľko rozšírené a má také závažné dôsledky, že si vyžaduje osobitnú pozornosť ľudskoprávneho spoločenstva, potvrdili aj výsledky prvého celoeurópskeho výskumu z roku 2014. Výskum priniesol dáta, ktoré krajinám vyslali alarmujúci signál, aby pristúpili k urýchlenému riešeniu násilia aj prostredníctvom ratifikácie a implementácie Istanbulského dohovoru.

Hlavné zistenia výskumu Agentúry EÚ pre ľudské práva (FRA) o situácii v Európe:³

- Odhaduje sa, že 1 z 3 žien (61 mil. zo 185 mil.) zažila fyzické a/alebo sexuálne násilie od dovŕšenia 15 rokov.
- 18 % žien sa stretlo s prenasledovaním a každá dvadsiata žena bola znásilnená.
- Sexuálne obťažovanie je bežná skúsenosť mnohých žien v EÚ. Jedna z piatich žien zažila neželané dotýkanie, objímanie a bozkávanie.
- Spomedzi žien, ktoré mali partnera, 22 % zažilo z jeho strany fyzické a/alebo sexuálne násilie.
- Polovica všetkých žien v EÚ (53 %) sa vyhýba určitým situáciám alebo miestam, pretože má strach z fyzického alebo sexuálneho útoku.

=

3. Ako sa SR podieľala na vypracovaní Istanbulského dohovoru?

Istanbulský dohovor vznikol na pôde Rady Európy, v rámci ktorej má Slovenská republika svoje zastúpenie (napríklad v Parlamentnom zhromaždení, vo Výbore ministrov) a ako členská krajina sa priamo podieľa na formulovaní a realizácii jej politik.

Ministri a ministerky krajín Rady Európy vo Výbore ministrov opakovane vyjadrili politickú vôľu ustanoviť komplexné štandardy pre prevenciu a elimináciu násilliu páchaného na ženách a domáceho násillia v podobe vytvorenia nového dohovoru. Za týmto účelom výbor zriadil pracovnú skupinu CAHVIO⁴ a poveril ju jeho vypracovaním. Skupina, ktorá na znení Istanbulského dohovoru intenzívne pracovala v rokoch 2009 – 2011, pozostávala z predstaviteľov a predstaviteľiek členských štátov Rady Európy vrátane zástupcu Slovenskej republiky.

Pri tvorbe dohovoru odborníci a odborníčky nadviazali na všetky dokumenty, ktoré boli v problematike násillia páchaného na ženách dovtedy prijaté, a zjednotili ich. Pri práci zohľadňovali najmä poznatky žien, ktoré zažili násillie, a tiež skúsenosti ženského hnutia, ktoré v tejto oblasti pracuje už desaťročia a má o téme rozsiahle znalosti. Skupina pri svojej práci vychádzala aj z overených praxí, výskumov a zistení z akademickej sféry.

4. V čom je Istanbulský dohovor výnimočný?

Istanbulský dohovor je prvý ľudskoprávny dohovor, ktorý sa komplexne zameriava na riešenie násillia páchaného na ženách a domáceho násillia v európskom regióne.

To znamená, že po prvý raz sa na európskej úrovni ustanovujú právne záväzné normy, ktoré majú zabezpečiť odstránenie násillia. Prijatím dohovoru sa krajiny dobrovoľne zaväzujú, že začnú efektívnejšie konať a násillie budú riešiť systematicky a na základe jasne určenej stratégie.

Dohovor je výnimočný takisto svojím rozsahom a konkrétnosťou opatrení. Podarilo sa mu zjednotiť najnovšie poznatky o možnostiach riešenia násillia a priniesť tak komplexnú odpoveď na jeho zastavenie.

Istanbulský dohovor pomáha zabezpečiť to, čo obeť násillia potrebujú: efektívnu spoluprácu rôznych inštitúcií a profesií (napríklad

polície, mimovládnych organizácií, súdov, zdravotníckych zariadení). Skúsenosti z krajín, kde takáto multiinštitucionálna spolupráca funguje, sú dôkazom toho, že pri spájaní síl dochádza k výraznému zlepšovaniu situácie žien, detí a ďalších obetí násillia.

Dohovor sa usiluje podnecovať aj spoluprácu rôznych krajín, pretože vychádza z presvedčenia, že štáty nedokážu problém násillia vyriešiť samostatne. V dôraze na jednotný prístup a spoluprácu je priekopnícky. Vytvára platformu pre to, aby sa krajiny mohli navzájom radiť, vymieňať si príklady overených praxí, harmonizovať výskumné dáta a monitorovať aktuálnu situáciu aj dlhodobé trendy.

5. Prečo aj my na Slovensku potrebujeme Istanbulský dohovor?

Státisíce žien na Slovensku sú vystavené rôznym formám násilia a každý deň prežívajú strach o zdravie, život a bezpečnosť seba a svojich detí. Veľa žien v dôsledku násilia zomiera, mnohé trpia fyzickými a psychickými následkami po celý život.

Právo na život bez násilia je pritom základné ľudské právo, ktoré by mali verejné predstaviteľky a predstavitelia, ale aj celá verejnosť chrániť a naplňovať. Navyše, násilie má negatívny dopad i na účasť žien na trhu práce, na ich ekonomickú nezávislosť a na hospodárstvo vo všeobecnosti. Podľa odhadov Európskeho inštitútu pre rodovú rovnosť (EIGE) náklady vzniknuté v dôsledku násilia páchaného na ženách zo strany intímneho partnera by na Slovensku mohli dosahovať až 1,2 miliardy eur ročne.

Z výsledkov výskumu Agentúry EÚ pre základné práva (FRA) o situácii v SR vyplýva:⁵

- Každá tretia žena (34 %) zažila fyzické alebo sexuálne násilie.
- Každá desiatu žena (10 %) bola znásilnená alebo sexuálne napadnutá.
- Prenasledovaných bolo 16 % žien na Slovensku.
- Polovica žien (49 %) na Slovensku zažila sexuálne obťažovanie.
- Zo žien, ktoré mali niekedy partnera (súčasného alebo bývalého), zažila takmer štvrtina (23 %) z jeho strany fyzické alebo sexuálne násilie.
- Ak by sme k tomu prirátali psychické násilie, ktoré je v násilných vzťahoch vždy prítomné, podiel žien zasiahnutých násilím by bol ešte vyšší.

Mnohým ľuďom v SR záleží na tom, aby ženy mohli žiť v bezpečí, dôstojne a bez hrozby násilia. 67 % občanov a občianok si myslí, že domáce násilie páchané na ženách je neprijateľné a vždy by malo byť trestané podľa zákona (Eurobarometer 2016).⁶

Aj napriek mnohým pozitívnym zmenám, ktoré SR v tejto oblasti už podnikla, je komplexné riešenie násilia páchaného na ženách ešte stále výzvou. Ženy a deti nemajú k dispozícii dostatok špecializovaných služieb. Keď sa obrátia o pomoc, často sa namiesto podpory a ochrany stretávajú so spochybňovaním a zľahčovaním ich skúseností. Mimovládne organizácie, ktoré sa im usilujú pomôcť a ktoré pôsobia aj v oblasti prevencie, nemajú zabezpečené kontinuálne financovanie. Zlyháva tiež rázna odpoveď spoločnosti na násilie v podobe efektívneho sankcionovania zneužívateľov. Naše inštitúcie, napríklad polícia, zdravotnícke zariadenia a justícia, dostatočne nespokupujú. Pomáhajúce profesie neboli v problematike násilia páchaného na ženách systematicky vzdelané, preto často nedokážu poskytnúť potrebnú odbornú pomoc a podporu. Zlepšenie potrebujeme aj v zbere dát, aby sme mali dostatok potrebných informácií o situácii, v ktorej sa ženy a ďalšie obeť násilia nachádzajú, a vedeli správne nastaviť potrebné opatrenia. Zlyhávame aj v realizácii primárnej prevencie.

Preto potrebujeme čo najskôr a systémovo konať a pri realizácii konkrétnych riešení sa spojiť s ďalšími krajinami. Dôležitým krokom, ktorý Slovenská republika urobila smerom k odstráneniu násilia páchaného na ženách, bolo podpísanie Istanbulského dohovoru v roku 2011. Istanbulský dohovor predstavuje najkomplexnejšiu medzinárodnú stratégiu na odstránenie násilia páchaného na ženách a dievčatách a môže pre Slovensko znamenať zásadnú zmenu k lepšiemu. Aby k nej však došlo, najskôr potrebujeme Istanbulský dohovor ratifikovať a uviesť do praxe. Rada vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť ako poradný orgán vlády už v roku 2013 odporučila podniknúť potrebné kroky na ratifikáciu tohto dohovoru. K urýchlenej ratifikácii dohovoru je Slovensko naliehavo vyzývané aj zo strany OSN.⁷

6. Ktoré štáty už podpísali a ratifikovali Istanbulský dohovor?

Dohovor zatiaľ podpísali všetky členské krajiny Rady Európy s výnimkou Ruskej federácie, Azerbajdžanu a Arménska, teda 44 zo 47 krajín.⁸ Podpísaním dohovoru krajina vyjadruje súhlas s jeho obsahom a prejavuje vôľu ho ratifikovať (ratifikácia je akt, ktorým sa štát zaväzuje dohovor realizovať v praxi).

Dohovor doposiaľ ratifikovalo 27 členských krajín Rady Európy. Naposledy tak urobili Nemecko, Estónsko a Cyprus. Ďalšie krajiny na ratifikácii intenzívne pracujú.

Politický signál o záväzku bojovať proti násiliu na ženách, diskriminácii žien a rodovej nerovnosti vyslala aj Európska únia svojím prístupom k dohovoru v septembri 2017. Európsky parlament členské štáty naliehavo vyzýva, aby urýchlili rokovania o ratifikácii a napĺňaní Istanbulského dohovoru. Poukazuje na to, že v EÚ sa násilie týka až 250 miliónov žien a dievčat a má výrazne negatívny vplyv na ich životy. Európsky parlament upozorňuje, že ak ženy

a dievčatá systematicky zažívajú násilie, štát a spoločnosť zlyhávajú v plnení svojej základnej povinnosti, ktorou je ochrana občanok a občanov.

Rodovo podmienené násilie má negatívny vplyv aj na ekonomiku krajín. Podľa odhadov Európskeho inštitútu pre rodovú rovnosť (EIGE) náklady vzniknuté v súvislosti s rodovo podmieneným násilím dosahujú v Európe približne 226 miliárd eur ročne (109 miliárd v prípade násillia zo strany intímnych partnerov).⁹ Na jeho riešenie však štáty vynakladajú oveľa menej – ich výška sa ráta iba v miliónoch eur.

7. Čo má Istanbulský dohovor spoločné s rodovou rovnosťou?

Násilie je jednou z najzávažnejších foriem diskriminácie a porušovania ľudských práv. Výsledky výskumov dlhodobo ukazujú, že ženy sú vystavené rôznym druhom násillia nepomerne častejšie ako muži a najčastejšie zažívajú násilie práve zo strany mužov.

Ohrozuje ich napríklad násilie zo strany intímnych partnerov, sexuálne obťažovanie, znásilnenie alebo obchodovanie so ženami. Tento fakt poukazuje na to, že hrozba násillia páchaného na ženách nie je individuálny, ale štrukturálny problém. Je obsiahnutá v spoločenskom poriadku, pre ktorý je charakteristické nerovné usporiadanie vzťahov medzi mužmi a ženami a pretrvávajúca diskriminácia žien.

Istanbulský dohovor preto zdôrazňuje, že násiliu na ženách možno predchádzať iba v spoločnosti, ktorá nebude systematicky diskriminovať ženy a v ktorej si ženy a muži budú rovni. Z tohto dôvodu dohovor stanovuje ako jeden zo svojich základných cieľov (čl. 1, ods. b) odstránenie všetkých foriem diskriminácie žien a podporu rodovej rovnosti.

K plneniu takéhoto cieľa sa Slovenská republika dobrovoľne zaviazala už v minulosti, nie je teda pre ňu ničím novým. SR je zmluvnou stranou *Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien*¹⁰ a rodovú rovnosť sa snaží dosahovať prostredníctvom zákonov, akčných plánov i inštitucionálnych orgánov vytvorených na ich podporu. Ako však ukazuje Index rodovej rovnosti,¹¹ v ktorom sa už niekoľko rokov ocitáme na posledných priečkach, napriek viacerým pozitívnym zmenám v tejto oblasti napredujeme iba veľmi pomaly.

Rovnosť žien a mužov je aj jednou zo základných hodnôt Európskej únie, ktorá sa usiluje o jej presadzovanie v rôznych oblastiach už od roku 1957.

8. Ako pomáha kategória rodu pri odstraňovaní násilia?

Ak vychádzame z toho, že príčinou násilia páchaného na ženách je pretrvávajúca nerovnosť a diskriminácia žien, potrebujeme vedieť, ako tieto nerovnosti vznikajú a ako sa na nich rôzne spoločenské systémy (rodina, školstvo, médiá, cirkev, politický systém) podieľajú.

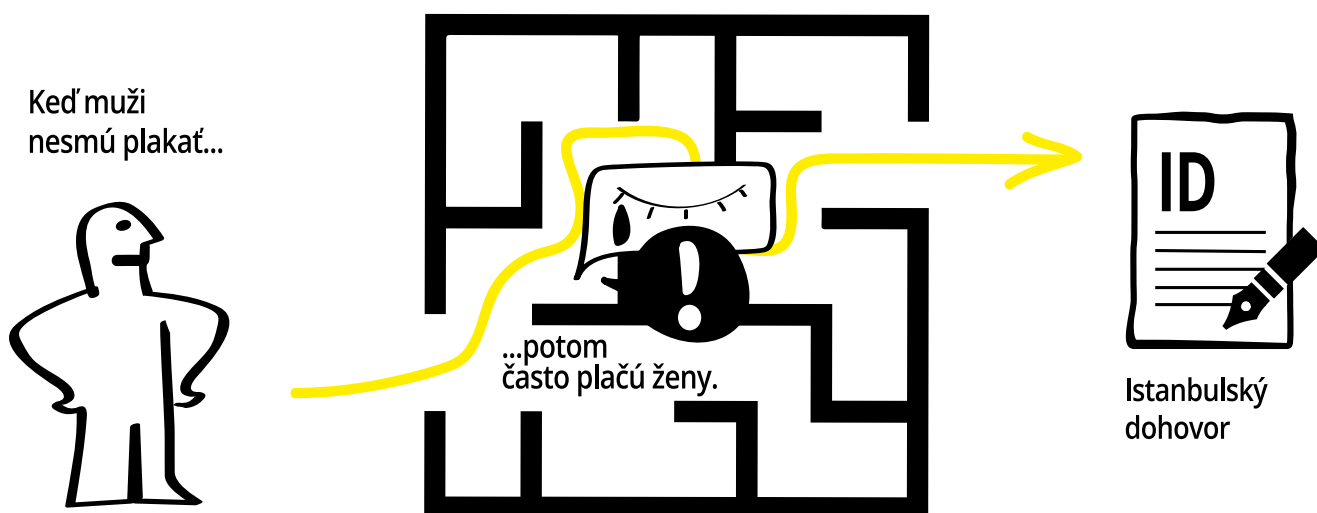
Iba tak budeme vedieť, ako pretrvávajúce násilie na ženách zastaviť a ako predchádzať tomu, aby k nemu opakovane dochádzalo. Jedným zo základných nástrojov spoločenských vied, ktorý pomáha odhaľovať vznik nerovností a nastavovať opatrenia na ich odstraňovanie, je kategória rodu.

Istanbulský dohovor pod pojmom rod rozumie „súbor spoločnosťou vytvorených rolí, vzorov správania, činností a atribútov, ktoré daná spoločnosť považuje za primerané pre ženy a mužov“ (čl. 3, písm. c.). Ako ukazujú mnohé výskumy, tieto modely správania sú často ovplyvnené predsudkami a stereotypmi, ktoré prispievajú k vzniku a akceptovaniu nerovností a násilia.

Napríklad, ak v spoločnosti prevláda názor, že „skutočný muž“ je silný a hrubý, nepriamo vedieme chlapcov k takémuto typu správania. Muži a chlapci si potom môžu potvrdzovať svoju „mužskosť“ práve násilným správaním voči ženám a inštitúcie pracujúce v takejto kultúre budú zase násilie voči ženám brať na ľahkú váhu. Niektoré výskumy potvrdzujú, že v rodinách, kde sa otec správa výrazne dominantne, je výskyt násilia na ženách a deťoch trikrát vyšší ako v rodinách s väčšou rovnosťou.¹²

Taktiež sa preukázalo, že násilní muži pochádzajú z rodín, kde často vládlo tradičné rozdelenie rolí a práce medzi mužmi a ženami, ktoré nebolo spochybňované.¹³ Stereotyp, že ženy majú vykonávať neplatené domáce práce, kým muž má finančne zabezpečovať rodinu, prispieva k vzniku ekonomických nerovností a väčšej chudobe žien. V dôsledku toho sú ženy často od mužov ekonomicky závislé a stávajú sa zraniteľnejšími voči násiliu. Práve preto si Istanbulský dohovor stanovuje záväzok odstraňovať také predsudky, zvyky a tradície, ktoré sú založené na myšlienke podradenosti žien alebo na stereotypných rolích žien a mužov (čl. 12).¹⁴

Kategória rodu poukazuje na to, že nerovnosti a diskriminácia žien nie sú priamym dôsledkom biologických predispozícií a že na našu identitu a správanie má vplyv aj kultúra a spoločnosť. Dôkazom toho je aj množstvo mužov, ktorí nikdy násilie nepoužili a otvorene proti nemu vystupujú. Odmietnutie konceptu rodu zároveň vedie k ospravedlňovaniu a zdôvodňovaniu rôznych druhov diskriminácie, vrátane násilia páchaného na ženách.

9. Čo prináša Istanbulský dohovor ženám, ktoré zažívajú násilie?

Istanbulský dohovor presadzuje nespochybňujúci prístup, ktorého podstatou je dôvera a rešpekt. Nespochybňuje skúsenosti žien, ktoré zažili násilie, pretože vie, že zodpovednosť za násilie nenesú ženy, ale prevládajúce nerovnosti medzi ženami a mužmi v spoločnosti a v rodine.

Usiluje sa, aby boli na takomto princípe založené všetky podporné služby a aby ženy zažívajúce násilie boli o týchto skutočnostiach vhodne informované. Úlohou služieb je pracovať tak, aby moc inštitúcie nenahradila moc a kontrolu násilného partnera. Znamená to spolupracovať so ženou ako s odborníčkou na vlastný život a posilňovať ju, aby opäť mohla nadobudnúť kontrolu nad svojim životom. Dôsledné uplatňovanie Istanbulského dohovoru prinesie ženám a dievčatám ohrozeným násilím dostatočné množstvo kvalitných služieb, v ktorých bude pracovať vyškolený personál s podrobnými znalosťami o rodovo podmienenom násilí a o jeho súvislostiach s ľudskými právami.

Istanbulský dohovor kladie dôraz nielen na riešenie násilných situácií, ale i na prevenciu násillia. Upozorňuje, aby spoločnosť za žiadnych okolností netolerovala násilie na ženách (princíp nulovej tolerancie násillia) a presadzovala rovnosť žien a mužov. V praxi sa prevencia má realizovať napríklad v podobe mediálnych kampaní,

výchovou a vzdelávaním k ľudským právam a rodovej rovnosti alebo posilňovaním zručností budovania rešpektujúcich partnerských vzťahov.

K tomu, aby spoločnosť predchádzala násilliu, môžu významne prispieť i médiá. Preto je dôležité médiá motivovať, aby zavádzali samoregulačné normy a smernice zamerané na podporu rešpektovania dôstojnosti žien a podporu rodovej rovnosti a aby zamedzili šíreniu rodových stereotypov a ponižujúceho zobrazovania žien.

Do prevencie násillia by mala byť zapojená celá spoločnosť, veľmi dôležitá je úloha mužov a chlapcov. Tí môžu byť vzorom nenásilnej mužskosti a otvorene podporovať myšlienky rodovej rovnosti a vzájomného rešpektu.

Podľa Istanbulského dohovoru by mali byť všetky opatrenia zamerané na ochranu a podporu žien založené na integrovanom prístupe, ktorý berie do úvahy širšie spoločenské prostredie a zohľadňuje poznanie o štruktúrálnej povahe násillia.

Čo môžeme urobiť?

10. Je Istanbulský dohovor v súlade s právom rodičov zabezpečovať výchovu detí?

Podľa článku 14 Istanbulského dohovoru by mali krajiny zaradiť do vzdelávania študijné materiály týkajúce sa rovnosti žien a mužov, nestereotypných rolí, vzájomného rešpektu, nenásilného riešenia konfliktov, rodovo podmieneného násilia a práva na nedotknuteľnosť osoby.

Obdobnou povinnosťou je Slovenská republika viazaná už od prijatia *Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien*.

Ako uvádza dodatkový protokol k *Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd*: „Nikomuto nemožno odoprieť právo na vzdelanie. Pri výkone akýchkoľvek funkcií v oblasti výchovy a výučby, ktoré štát vykonáva, bude rešpektovať právo rodičov zabezpečovať túto výchovu a vzdelávanie v zhode s ich vlastným náboženským a filozofickým presvedčením.“ (čl. 2) Takáto formulácia však neznamená, že právo rodičov na výchovu detí je nadradené štátnemu usmerňovaniu výchovy a vzdelávania. Ľudské práva sú totiž vzájomne prepojené a nedeliteľné, vždy ich treba skúmať v kontexte s inými právami. Každé právo jednotlivca či skupiny ľudí má limity, ktorými sú práva iných jednotlivcov. Limitom je aj samotný demokratický základ spoločnosti, ktorý chráni a uznáva ľudské práva.

Slobodu vyznania teda nie je možné uplatňovať spôsobom, ktorý obmedzuje slobodu vyznania iných. Podľa Všeobecného komentára č. 20 *Dohovoru o právach dieťaťa*, „dieťa je ten, kto uplatňuje právo na slobodu vierovyznania, nie rodič, pričom rodičovská rola nevyhnutne slabne s tým, ako dieťa nadobúda čoraz aktívnejšiu rolu pri uplatňovaní výberu počas dospievania“.

Právo rodičov teda nemôže byť interpretované tak, že sa ním obmedzí nárok dieťaťa na jeho ľudské práva, vrátane práva na kvalitné vzdelanie, slobodu prejavu či práva na objektívne informácie, a nemôže byť interpretované protichodne s princípom najlepšieho záujmu dieťaťa v zmysle *Dohovoru o právach dieťaťa*. Právo rodičov nemôže byť považované za nadradené, najmä ak je jeho výsledkom ohrozenie demokratických princípov spoločnosti či nestrannosti a objektívnosti procesu vzdelávania.¹⁵

11. Prečo niektorí bojujú proti dokumentu, ktorý má pomôcť ženám a dievčatám zažívajúcim násilie?

Slovenská republika sa k základným hodnotám Istanbulského dohovoru (ochrana ľudských práv, podpora rodovej rovnosti) prihlásila už v minulosti, a to prostredníctvom Ústavy SR a mnohých zákonov vrátane antidiskriminačného zákona, ale aj ratifikáciou iných medzinárodných dohovorov.

Vôľu presadzovať tieto hodnoty prejavila SR i tým, že sa dobrovoľne stala členskou krajinou OSN, Rady Európy a Európskej únie.

Tieto organizácie dlhodobo zastávajú jasné politické stanovisko nulovej tolerancie voči násiliu páchanému na ženách. Chápu ho ako závažné porušovanie ľudských práv žien a presadzovanie rodovej rovnosti definujú ako nevyhnutnú podmienku demokracie. Žiadna krajina nie je skutočne demokratická, pokiaľ je viac ako polovica jej obyvateľstva systematicky vystavovaná diskriminácii a porušovaniu práv.

Rovnosť mužov a žien je základnou hodnotou a kľúčovým cieľom Európskej únie vo všetkých jej činnostiach, ako sa uznáva v zmluvách [články 2 a 3 Zmluvy o Európskej únii, článok 8 Zmluvy o fungovaní Európskej únie] a v Charte základných práv Európskej únie (článok 23).

Istanbulský dohovor presadzuje výlučne také hodnoty, na ktorých je postavené demokratické európske spoločenstvo. Nejde teda o kontroverzný dokument. Ako kontroverzný ho prezentujú iba skupiny odmietajúce ochranu ľudských práv žien a rovnosť medzi ženami

a mužmi. Istanbulský dohovor je obviňovaný aj z toho, že ničí rodiny, ale v skutočnosti robí pravý opak. Usiluje sa o zdravé, bezpečné rodiny založené na partnerstve, v ktorých ženy a deti nebudú zažívať násilie. Pretože rodiny ničia tí, čo páchajú násilie.

Argumenty proti Istanbulskému dohovoru často používajú nielen krajne konzervatívne organizácie, ale aj nacionalistickí, extrémistickí a protieurópski politickí aktéri. Zneužívaním tradičných hodnôt, zavádzajúcimi informáciami, nejasne formulovanými a faktami nepodloženými stanoviskami o obsahu dohovoru spôsobili, že sa v časti spoločnosti začal považovať za problémový.

Tieto protidemokratické, protieurópske a nacionalistické postoje vychádzajú z nostalgie za imaginárnym poriadkom minulosti, ktorého súčasťou je aj stereotypné usporiadanie rodových vzťahov. Protidemokratické a protirodové diskurzy sú úzko prepojené a prispievajú k celkovej radikalizácii spoločnosti. Zabraňujú nielen produktívnej diskusii o spoločensky závažných témach, ale aj prijatiu konkrétnych opatrení, ktoré majú potenciál riešiť každodenné problémy žien a mužov.

12. Ako sa bude vyhodnocovať, či Slovensko naplňa Istanbulský dohovor?

Medzinárodné dohovory sa vyhodnocujú pomocou monitorovacieho procesu. Jeho cieľom je určiť, čo sa dosiahlo a čo je ešte potrebné urobiť pre ďalšie zlepšenie situácie.

Keďže Rada Európy chcela vytvoriť čo najfunkčnejší spôsob vyhodnocovania Istanbulského dohovoru, podrobne analyzovala monitorovacie orgány iných dohovorov. Napokon zvolila totožný mechanizmus, ako má *Dohovor Rady Európy o opatreniach proti obchodovaniu s ľuďmi*, ktorý SR ratifikovala už v roku 2007.

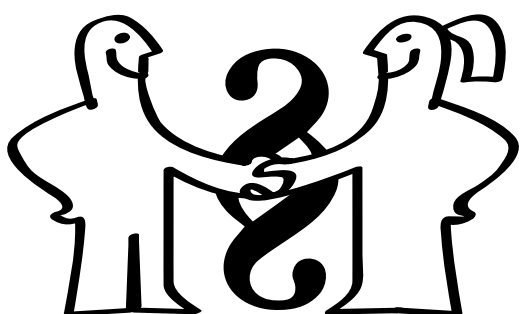
Monitorovací systém Istanbulského dohovoru pozostáva z dvoch zložiek: z Výboru zmluvných strán a zo Skupiny expertov a expertiek pre boj proti násiliu na ženách a domácejmu násiliu (GREVIO). Výbor zmluvných strán je orgán zložený zo zástupcov a zástupkýň zmluvných strán. Zaisťuje rovnú účasť krajín v rozhodovacích procesoch a volí členky a členov skupiny GREVIO. Tá je zložená z vysoko kvalifikovaných nezávislých odborníkov a odborníkov členských krajín pôsobiacich v oblasti ľudských práv, rodovej rovnosti, násilia na ženách a domáceho násilia, trestného práva a ochrany obetí.

GREVIO posudzuje správy o uplatňovaní dohovoru, ktoré vypracúvajú zmluvné strany a predkladajú ich Rade Európy. Následne vypracúva odporúčania, ktoré majú pomôcť efektívnejšiemu napĺňaniu cieľov dohovoru. Pri posudzovaní musí GREVIO viesť s kraji-

nou dialóg. Vďaka monitorovaciemu konaniu získajú zmluvné štáty veľmi konkrétne usmernenia „šité na mieru“ konkrétnej krajine, čo im umožní efektívne odstraňovať nedostatky.

Do monitorovacieho procesu sú zapojené aj parlamenty zmluvných strán a Parlamentné zhromaždenie Rady Európy. Rada Európy tak zdôrazňuje úlohu zákonodarných orgánov v napĺňaní cieľov Istanbulského dohovoru. Významným zdrojom informácií pre GREVIO sú mimovládne organizácie, občianska spoločnosť a inštitúcie na ochranu ľudských práv.

Monitorovací mechanizmus je zároveň platformou pre medzinárodnú spoluprácu, prostredníctvom ktorej si môžu krajiny vymieňať informácie, osvedčené praxe a postupy, zosúladať legislatívu, harmonizovať výskumné a štatistické dáta alebo prinášať nové poznatky. Podporuje sa tak jednotný postup s cieľom čo najúčinnejšie riešiť násilie. Výsledky monitorovacej činnosti sú verejne dostupné na internete a slúžia ako referencia pre všetkých ľudí, čo sa zapájajú do prevencie a eliminácie násilia.

STOP NÁSILIU
NA ŽENÁCH

¹ Dohovor Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácomu násiliu a boji proti nemu – Výkladová správa, ods. 1 a 7.

² Právne záväzné dohovory zamerané špeciálne na násilie páchané na ženách mali vypracované len Organizácia amerických štátov a Africká únia.

³ Agentúra Európskej únie pre základné práva (2014). Násilie páchané na ženách: celoeurópsky prieskum, stručný prehľad výsledkov, Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg.

⁴ Ad hoc výbor pre prevenciu a boj proti násiliu páchanému na ženách a domácomu násiliu.

⁵ Agentúra Európskej únie pre základné práva (2014). Násilie páchané na ženách: celoeurópsky prieskum, stručný prehľad výsledkov, Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg.

⁶ <http://www.gender.gov.sk/eurobarometer-postoj-europanov-k-nasilium-na-zenach>.

⁷ Záverečné zistenia Výboru OSN pre odstránenie diskriminácie žien (CEDAW Výbor) adresované SR (2015).

⁸ K novembru 2017.

⁹ Odhadovanie nákladov vzniknutých v spojení s rodovo motivovaným násilím v Európskej únii: správa, 5. 12. 2014, <http://eige.europa.eu/node/393>.

¹⁰ Pre SR nadobudol platnosť sukcesiou dňa 27. 6. 1993. Dohovor je uverejnený v Zbierke zákonov č. 62/1987 Zb. (VYHLÁŠKA ministra zahraničných vecí z 13. mája 1987 o Dohovore o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien).

¹¹ <http://eige.europa.eu/gender-equality-index>.

¹² Holter, Svare, Egeland in Holubová, B. ed. a kol. autoriek (2015). Štandardy komplexnej podpory a ochrany žien zažívajúcich násilie, Inštitút pre výskum práce a rodiny, Bratislava.

¹³ Egger, R. (2000). Prevencia násilia páchaného na ženách vo vzťahu k rodovým stereotypom a k rodovo špecifickej výchove – záznam z prednášky. In Aspekt, č. 1, s. 113 – 129.

¹⁴ Tá istá povinnosť vyplýva SR aj z Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, ktorý v čl. 5 ukladá štátom povinnosť zmeniť a zrušiť spoločenské postoje a kultúrne vzorce a praktiky, ktoré sú založené na koncepte podriadenosti alebo nadriadenosti jedného z pohlaví a vyžaduje od štátov, aby aktívne odstraňovali rodové stereotypy.

¹⁵ Viac pozri v rozsudku ESLP Dánsko vs. Kjedsen et al. a Horná, D. – Petöcz, K. eds. (2015). Právo na vzdelanie a jeho kľúčové aspekty, Štátny pedagogický ústav, Bratislava. (najmä Petöcz, K.: Kapitola 3 – Inkluzívne vzdelávanie).

MINISTERSTVO
PRÁCE, SOCIÁLNYCH
VECÍ A RODINY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

PHILIP MORRIS
SLOVAKIA

Realizované vďaka finančnej podpore Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky v rámci Dotácie na podporu rodovej rovnosti (účel dotácie § 9a zákona o dotáciách) a Slovensko-českého ženského fondu a spoločnosti Philip Morris Slovakia, s. r. o.
Za obsah je výlučne zodpovedná Možnoť voľby.

© Možnoť voľby, 2017

www.moznostvolby.sk

FB: Možnoť voľby | FB: Istanbulský dohovor